

Atmosfer Kavramının Ses-Hareket-Mekan Örüntüsünde Müzik Video Klipleri Üzerinden Okunması

Arş. Gör. Kadriye Şehnaz Camcı¹
Prof. Dr. Pelin Yıldız²

Makale Geliş Tarihi: 30.04.2021
Yayıma Kabul Tarihi: 16.11.2021

Özet

Çalışmanın amacı, fiziksel elemanların yanı sıra bilgi ve anlamın çeşitli formlarının da birleşimi olan mekanı okuyabilmektir. Bu okuma, pop müzik video kliplerini ele alarak ses-hareket-mekanın, atmosfer örüntüsüne ışık tutabilecek bir okuma alternatifleriyle sunulmuştur. Okuma alternatifinde öznel ve nesnel yaklaşım birlikte ele alınarak bütüncül bir yol izlenmiştir. Söz yazarınınve/veya şarkıcının öznelliğinden yansıyan ilk atmosfer kavramına eklenen ses-hareket-mekan örüntüsünün temas ettiği nesnellığe dair çıkarımlar yapılmıştır. Okuma yöntemi olarak, mekanın ölçülemeyen yani maddi olmayan fakat hissedilen özelliklerinin izi fenomenolojik yaklaşımla sürülmüştür. Bu çıkarımlar da mekansal analiz kapsamında Gestalt Tasarım İlkeleri doğrultusunda ele alınmıştır. Çalışmada 2010-2020 yılları arasında en çok dinlenen ve video kliplerinde öne çıkan dans sahnelerinden dolayı Sam Smith-How Do You Sleep?, Katy Perry-Chained to the Rhythm ve Sia-Chandler olmak üzere üç pop müzik parçası ele alınmıştır. Video klip sahnelerine atmosferik ve mekansal örüntüye hem subjektif bir iz sürme ile kavramsal hem de Gestalt Tasarım İlkelerine dayalı bir iz sürme ile bilimsel yaklaşmıştır. Okuma sonucu birbirine eklenen ses-hareket-mekan unsurlarının, bütünlük ve ilişkisellik içinde ortak bir atmosfer etrafında tasarlandığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atmosfer, Mekan, Okuma, Klip Tasarımı, Tasarım Örüntüsü

READING THE CONCEPT OF ATMOSPHERE ON MUSIC VIDEO CLIPS IN THE SOUND-MOTION-SPACE PATTERN

Abstract

The aim of the study is to be able to read space, which is a combination of physical elements as well as various forms of knowledge and meaning. This reading is presented with a reading alternative that can shed light on the atmospheric pattern of sound-movement-space by considering pop music video clips. In the reading alternative, a holistic approach was followed by considering the subjective and objective approach together. Inferences have been made regarding the objectivity that the sound-movement-space pattern, which is added to the concept of the first atmosphere reflected from the subjectivity of the songwriter and/or singer. As a reading method, the immeasurable, i.e. immaterial but felt features of the space were traced with a phenomenological approach. These inferences are also discussed in line with the Gestalt Design Principles within the scope of spatial analysis. In the study, three pop music pieces, Sam Smith-How Do You Sleep?, Katy Perry-Chained to the Rhythm and Sia-Chandler, were discussed due to the dance scenes that were the most listened and featured in video clips between 2010-2020. The atmospheric and spatial pattern of the video clip scenes was approached both conceptually with a subjective tracing and scientifically with a tracing based on Gestalt Design Principles. It has been observed that the sound-movement-space elements, which are articulated to each other as a result of the reading, are designed around a common atmosphere in integrity and relationality.

Keywords: Atmosphere, Space, Reading, Clip Design, Design Pattern

¹ Arş. Gör. Kadriye Şehnaz Camcı, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Ankara. E-posta: sehnazcamci@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8328-0113

² Prof. Dr. Pelin Yıldız, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Ankara. E-posta: peliny@hacettepe.edu.tr. ORCID: 0000-0002-7201-8213

1. Kuramsal Çerçeve

Çalışmanın subjektif ve objektif olmak üzere iki ana ayağı bulunmaktadır. Subjektif ayakta, mekan kavramı, ses ve hareket unsurlarından başlayarak öznel ve değişkenlik gösterebilen anlamlardan doğmaktadır. Bu anlamlara fenomenolojik yaklaşım izlenerek yorumlama ile ulaşılmıştır. "Fenomenolojik çalışmalarda yer, kesin cevaplardan kaçınılarak sorgulanmaktadır. Bu çalışmalarda beden kendisi olarak, yaşayan olarak, içinde bulunduğu dünyadan ayrılmamıştır" (Bolak Hisarlıgil, 2008: 26). Heidegger'in belirttiği gibi mekan ve insan birbirinden ayrı unsurlar değildir ve birlikte ele alınmalıdır. Makalede, klip sahnelerini analiz edebilmek için Heidegger'in üzerinde durduğu "mekanı tanımlamadan önce onu anlamının gerekliliği" düşüncesi başlangıç noktası olarak seçilmiştir" (Bolak Hisarlıgil, 2008: 23). Buradan hareketle müzik video kliplerindeki göstergeler (şarkı sözü, koreografi, hareket, dekor, tasarım elemanları, mekan, vs.) yorumlanacaktır. Yorumlama ile atmosfer kavramında mekana bir bütün olarak yaklaşmak konusunda çıkarımlar yapılacaktır. Sonrasında çıkarımlar, çalışmanın objektif ayağı olan Gestalt Tasarım İlkelerine dayalı bir mekan-atmosfer analizi ile okunacaktır.

İki ayak arasında bir köprü oluşturacak ilişkisel ve bütüncül bir okuma alternatifi sunulmuştur. Okuma, subjektif ve objektif ayaklar arasında çift yönlüdür. Ses (müzik, duygu, şarkı sözü), hareket (koreografi) ve mekan (tasarım elemanları ve ilkeleri) sıralamasında bir yol izlenmiştir. Ayrıca tüm unsurlar bütünde ele alınırken bazen sıralama değişmiştir. Sonuç olarak, atmosfer kavramı, bu unsurlar için ortak bir zemin olarak seçilmiş ve bu ortalıkta yorumlanmıştır.

2. Yöntem

Çalışma için 2010-2020 yılları arasında dünya çapında en çok dinlenen ve koreografileriyle de öne çıkan Sam Smith-How Do You Sleep?, Katy Perry-Chained to the Rhythm ve Sia-Chandler olmak üzere üç yabancı pop şarkı seçilmiştir. Video kliplerinin mekansal örüntü ve atmosferik algı, müzik ve koreografi çözümlenmeleri fenomenolojik bir yaklaşımla ilişkisel biçimde incelenmiştir.

İnceleme sürecinde, atmosferin söze yansıyan karakteri göz önüne alınarak ilk temsil nesnesi olarak şarkı sözüne başvurulmaktadır. Bunun ardından ikinci aşama olan kavramsal çerçeve için sözlerdeki temsilin bir uzantısı denilebilecek koreografiyi oluşturan bedensel anlatım yani hareket izlenmiştir.

Yöntemin üçüncü aşaması, birinci ve ikinci aşamadan elde edilenleri, Gestalt Tasarım İlkelerini göz önünde bulundurarak mekan düzenlemesinin bütününe dair bir yorumlamayı mümkün kılmıştır.

Kurgulanan yöntem, subjektif ve/veya objektif okumalara imkan vermektedir. Böylece yöntemin birinci ve ikinci aşamasına eklenen üçüncü aşama ile çalışma, kavramsal (öznel) düzeyden kavramsal-bilimsel (öznel-nesnel) bir düzeye genişletilmektedir.

3. Tanımlar

3.1.Mekan

Mekan en basit tanımı ile sınırlandırılmış alandır ve mimarlık disiplininin omurgasıdır.

Ching için hareket konusu, mekanı ve zamanı algılamak için önemlidir (Ching, 1995).

Hoogstad'a göre de mekan ile hareket arasında belirgin bir ilişki vardır. Hareket etmek mekansal ilişkileri çözmek için gerekir. Mekan hareket sonucu bütünde algılanır ve yorumlanır (Hoogstad, 1990).

Çalışma kapsamında da mekan-hareket ilişkisi tanımlanmıştır. Hareketin dönüştüğü bir form olan dans figürleri, klip mekanlarını okuma, anlama ve yorumlama için belirleyici olmuştur.

3.2.Gestalt Tasarım İlkeleri

Gestalt terimi, kabaca 'bütün'ün içinde yer alan 'biçim', 'şekil', 'örüntü' anlamlarına gelir. Gestaltçı psikologlar, zihnin aktif ve sürekli anlam arayışında olduğunu savunurlar (Benson, 2011).

Algılama eylemi zihinde soyut biçimde yer alan imgenin, göz aracılığı ile görünen nesnenin biçimsel özelliklerinin vücut bulmasıyla gerçekleşir. Algı işlemi, nesne ve içinde bulunan koşullara göre değişmektedir. Bu koşullar Gestalt psikolojisi çerçevesinde şekil-zemin, yakınlık, benzerlik, tamamlama, zıtlık, ritim, birlik, datum, devamlılık ve simetri, egemenlik, birlikte hareket etme, basitlik ve süreklilik olarak belirlenmiş temel ilkeler ışığında ayrıştırılmıştır ve tasarım disiplinde de yerini almıştır. İlkeler, bazen bir bazen de birkaç ilke halinde bulunarak izleyici tarafından algılanır (Yelmen, 2019). Bu çalışmada, yapılan okumalar sonucu, ağırlıklı olarak zıtlık, simetri, egemenlik, ritim ve birlik ilkeleri ağırlıklı olarak tanımlanmıştır.

3.3.Müzik Video Klipi

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında müzik videosu teriminden başka “müzik video klipi”, “müziksel klip”, “müzik klipi”, “klip” gibi terimlerin de müziğe özgü bir biçim olarak kullanıldığı görülür (Çalış, 2012). Bu çalışmada ise müzik video klipi, video klipi veya klip terimleri kullanılmıştır.

Video sözcüğü, Latince “görme” ve “bakma” anlamlarına gelmektedir. TDK “Türk Dil Kurumu” sözlüğüne göre; “Manyetik bantlar üzerinde yer alan veya sayısal olarak derlenmiş hareketli resimler dizisi” anlamına gelmektedir.

“Video klipler, vitrine konan şarkıların ve sanatçının reklamı olarak işlev gören ve popüler müziğin görsel paketlenişinin önemini vurgulayan bir promosyon aracı olmasının yanında müzisyenlerin kendi stratejilerini ortaya koydukları özgün bir anlatım biçimidir” (Lull, 2000: 134).

Müzik videosu, popüler şarkıların tanıtılması için müzik endüstrisi tarafından tasarlanan ve şarkının sözleriyle birlikte müzikal unsurlarını görselleştiren müzikal bir formdur (Çelikcan, 1996).

Video kliplerde dekor, kostüm, mizansen, kompozisyon, koreografi, mekan, şarkıcının ya da grubun sunumu ve önemli görsel öğelerdir. Tüm bu öğelerin sunulacağı görsel düzenleme önemli bir sorundur (Ekinci, 2017). Şarkının görsel düzenlenmesinde her bir görsel öğe birbiri ile ilişkili ve bir bağlam üzerine tasarlanmalıdır.

3.4.Okuma

Bir okuma yöntemi olan metinlerarasılık kavramı, yazınsal alan dışındaki resim, müzik, sinema, grafik tasarım ve fotoğraf gibi pek çok farklı alanda da sıklıkla kullanılmaktadır. Metin olmayan sanatsal biçimler arasındaki kullanımı göstergelerarasılık adını almaktadır. Video klip gibi sözsüz olmayan sanatsal biçimler arasındaki alışverişin ve görüntülerin bir araya gelerek nasıl yeniden bir yapı oluşturduğunu anlayabilmek için göstergelerarası bir okuma yapmak gerekir (Çalış, 2012). Çeşitli göstergeleri olan müzik video kliplerinin şarkı sözü, dans figürleri ve mekan tasarımı-na ilişkin göstergelerinin birbiri arasındaki alışveriş öznel yorumlama ile tanımlanacaktır. Sonrasında mekan tasarımı özelinde tasarım ilkeleri ile okunacaktır.

4. Ses ve Hareketten Mekana Doğru İz Sürerken Atmosfer Örüntüsü

“Derinlerde saklı olanı, ruhu çağırarak titreşimi nasıl yaratabiliriz?” Jean Nouvel, 2005.

Atmosferin çeşitli tanımları vardır. Atmosferi oluşturan unsurlar elbette mimari ile sınırlı değildir. Edebiyat, müzik, şiir, resim gibi sanat dalları da atmosferi yaratan unsurlardır. Sözlü müzik eserleri de hem müziği hem sözleri ile bizi atmosferik bir mekana alma etkisine sahiptir. Bir tasarım objesi olarak müzik video kliplerinde, kaynağını şarkıdan alan atmosfer, fiziksel mekan, dans, çeşitli objeler, grafik anlatımlar gibi görsel kaynaklarla eklenip genişleyerek var olmaktadır. Çalışma, bu eklenerek anlatılan atmosfer örüntüsünü seçilen üç adet pop müzik video klibi üzerinden kavramsal ve bilimsel yaklaşımlarla ses-hareket-mekan sıralamasında iz sürerek alternatif bir okuma sunmuştur.

4.1. Atmosfer

“Atmosfer kavramı “yarı nesnel (quasi-object)” karakteri sayesinde, çevresel düzenlemeler ve deneyimleyen arasındaki etkileşim sürecinde, eş zamanlı olarak hem özneye hem de nesneye tutunmaktadır. Bununla beraber mimari atmosferin sadece özne etrafında değil, aksine büyük oranda nesnel düzenlemelerin etrafında kurulduğunu belirtmek önemli gözükmektedir. Bu nedenle atmosfer kavramı, özneyi takip ederek nesnel düzenlemeleri tartışma fırsatı sunmaktadır” (Kumsar, 2020:7).

Wang’ın (2017) da belirttiği gibi yalnızca bedensel algıyla varlığı hissedilebilen atmosfer kavramı, kendine has ve sözel olmayan bir iletişim diline sahiptir. Bu dilin işaret ettiklerini anlatabilmek için nesnel yaklaşım yetersiz kalacaktır. Bu sebeple atmosferi okumak ve anlamlandırmak hem öznel hem nesnel bir yaklaşımı gerektirir. Fakat öznel ve nesnel yaklaşımın sınırlarını belirleyip birbirinden kesin bir şekilde ayırmak yerine zaman zaman içiçe geçme durumunu, birbirlerini besledikleri ve birbirlerine dönüştükleri yani bütün oldukları hali kavrayabilmek önemlidir. Bu bağlamda görme ve işitme duyularıyla algılanan video kliplerin tariflenemeyen fakat hissedilen ve kısmen de yaşanan atmosferi, çalışmanın öznel/kavramsal ayağını oluşturmaktadır.

4.2. Atmosfer ve Müzik

Atmosferle birlikte ilişkisel yapılara (yeniden) dönüş, özerk sanat eserlerinin varlığına dair varsayımları geride bırakarak müzikal deneyimlerin

dünyevi, derin ve duyular arası olduğunu ve atmosferik yapıların çeşitli mecralarla yayıldığını kabul etmeye işaret etmektedir (Riedel, 2019b; akt. Kumsar, 2020).

Atmosferin yayıldığı bu çeşitli mecralardan bir diğeri de duygulardır. Duygular, insanın yalnızca içinde bulunduğunu sandığı zihinsel veya bedensel etkiler değil aynı zamanda içinde yaşadığı ve deneyimlediği dış dünyanın birer formlarıdır. Bu formlar çevrenin yapısını oluşturmaktadır. Bu noktada Schmitz atmosferleri, mekandaki varlıklar olarak değil, mekansal varlıklar olarak düşünmektedir. Bu da atmosferlerin, şeyleri ve içinde yaşayanları duygusal olarak sararak onları affektif olarak uyumlanmış hale getirdikleri anlamına gelmektedir (Tedeschini, 2019). Bu affektif uyumlanmayı en hissedilir şekilde sağlayan unsurlardan biri de müziktir. Müzik, duyguların dilinde konuşulup ve işitildiği an insanı bulunduğu fiziksel mekandan öte duygusal ve atmosferik bir mekânın içinde hissetmesini sağlayan bir güce sahiptir. Bu anlamda bir duygu örüntüsü olan müzik, Tedeschini'n de işaret ettiği gibi mekansal bir varlıktır.

Schmitz, Böhme ve de Wang'ın dikkat çektiği gibi atmosferlerin, tamamen öznel haller ya da nesnel şeyler olduğunu söylemek yerine, hem algılayan özne hemde algılanan nesne tarafından vücuda getirilen "yarı nesne (quasi-object)" olduğunu belirtmek doğru olacaktır. (Wang, 2017). Bunlara ek olarak Böhme'nin de (2017b), atmosferi "hissedilen bedensel varlık küresi" olarak tanımlaması üzerine video klipleri izleme ve duyma eylemlerinin, dolaylı yolla deneyimlenen ve hissedilen görünmez formlarla örülmüş bir mekânın içine girme imkanı tanıdığı söylenebilir.

4.3. Atmosfer ve Dans

Dünyaya bütün bedensel varoluşumuzla bakarız, dokunuruz, dinleriz ve ölçeriz ve deneyim dünyası bedenimizin merkezi etrafında örgütlenir ve eklenir. Evimiz bedenimiz, belleğimiz ve kimliğimizin sığınağıdır. Çevreyle sürekli söyleşi ve etkileşim içindeyiz, öyle ki kendilik imgesini onun mekansal ve durumsal varoluşundan koparmak mümkün değildir (Pallasmaa, 2011: 78).

Çeşitli görsel ifadelerin kullanıldığı müzik video kliplerinde dans, işitsel unsur olan sesin beden aracılığı ile harekete dönüşen bir diğer önemli görsel formudur. Dans, ses ile yaratılan atmosfere sesin uzantısı olarak eklenir ve atmosferin etkisini de kuvvetlendirir. Bu, şarkıdaki sözün, mananın

kelimelerden bedene aktarıldığı farklı bir ifade dili iken Pallasmaa'nın da bahsettiği beden ve içinde bulunulan mekan ilişkisinin ve etkileşiminin de anlatıldığı bir başka dildir. Müzik ve dans kendilerine has dillerinin net tanımları ve sınırları yok iken algılayan kişi sayısı kadar yorumu, tanımı ve hatta mekanı vücuda getirebilecek özelliğe sahiptir. Haliyle yarattıkları atmosfer de bu kendine özgü yapıda ve dilde olduğu için kavramsal yaklaşımla ele alınmasının uygun olacağı söylenebilir.

Böhme, atmosferden "hissedilen bedensel varlık küresi" olarak da bahsetmektedir (Böhme, 2017b). Bu anlamda müzik video kliplerinde yer alan koreografiler ve dans eden bedenler atmosferik mekanın iki farklı unsuru olarak değerlendirilebilir. Birincisi, söz ve müzikten filizlenen atmosferin dans eden beden aracı ile eklemlenerek kuvvetlenmesi sonucu atmosferin nesnesi olarak. İkinci olarak da dans eden bedenin, klipte kurgulanan bu atmosferi ve hikayeyi yaşayan varlık olarak bedeniyle harekete dayalı verdiği cevaptan dolayı atmosferin öznesi şeklinde görülebilir. Her iki durumda da klip izleyicisi yani algılayan kişinin bahsi geçen bedensel-mekansal düzeyde bir atmosferik deneyimi büyüttüğü söylenebilir.

4.4. Atmosfer ve Mekan

Kahvecioğlu'na göre mekanın iki boyutu vardır, birincisi, maddesel boyutu; mekanı oluşturan fiziksel özellikler olarak açıklanabilir. İkincisi ise mekanın maddesel şekilde var olmayan, fakat zihinde gelişen boyutları, bunlar mekanın zaman içinde algı ve deneyim ile anlaşılan özellikleridir. Mekanın maddi boyutu, algısal süreçte duyum ile işlenir, mekanın maddi olmayan yani kavramsal boyutu ise algılama sürecinin zihinsel aşamalarının sonucudur (Kahvecioğlu, 1998).

Bahsi geçen mekan okuması, mimarlığın maddi ve maddi olmayan karakterinin birbirinden ayrılmaz ilişkisini tanımlamaya yöneliktir. Bu sebeple çalışmada öznelerin dansları yani hareketleri ilişkisinde buldukları mekan(lar) ele alınmıştır. Mekanın nesnel/ölçülebilir doğasının yanında maddi olmayan ya da ölçülemeyen doğası da müzik ve dans aracılığı ile ele alınacaktır.

Buraya kadar atmosferin tariflenemeyen karakteri ve çok çeşitli mecralar üzerinden varlığa gelmesi sonucu ilişkisel yapısı ifade edilmiştir. Bu bağlamda, atmosferin çok iyi bir ilişki kurucu olduğunu söylenebilir. Schmitz, Böhme ve de Wang'ın vurguladığı gibi atmosferin, tamamen öznel haller ya da nesnel şeyler olmadığı düşüncesinden hareketle, bu ilişkiler, kişinin

ne sadece iç dünyasında ne de sadece dış dünyasında kurulduğunda değil de aktif ve zengin bir iç ve dış dünya ilişki demetinde kurulduğunda yüksek etkiye sahip olduğu söylenebilir. İçi ve dışı ayırmanın, ikisi arasına bir çizgi çekmenin yerine ikisini bütüncül bir yaklaşımla kavramanın önemli olduğunu belirtmek gerekir. Bu noktada çalışmayı kavramsal/öznel ve bilimsel/nesnel yaklaşım bütünlüğünde de ele almak için, atmosferin bu ilişki kurmada dayandığı ses ve hareket öğelerinin kesin sınırlar olmamak koşulu ile içsel (öznel), mekan öğelerinin de dışsal (nesnel) formlar olarak ele alınmıştır.

5. Müzik Video Kliplerinde Ses-Hareket-Mekan Örüntüsünde Atmosfer Kavramının Alternatif Okuması

5.1. Sam Smith-How Do You Sleep? Video Klibinin Okuması

Görsel 1. Sam Smith, *How Do You Sleep?*, 2019, Video Klibinden Görüntü

'How Do You Sleep?' isimli şarkının video klibindeki koreografide merkezde ve ön planda şarkıcı Sam Smith, etrafında da dansçılar yer almaktadır. Klipteki, dans türü modern danstır. Video klibin 2:50.'inci dakikasında şarkının da ismi olan *How Do You Sleep?* (Nasıl Uyuyabiliyorsun?) sözünde, uyuma eylemi en bilindik bedensel ifadesi ile nakaratlarda, Görsel 1'deki şekilde gösterilmektedir. Koreografik kompozisyonda baş dansçının (Sam Smith) bedeni, Gestalt tasarım ilkelerinden simetri, egemenlik ve zıtlık ilkeleri ile diğer dansçıların bedenleri ile vurgulanmıştır. Bu kadar çok sayıda dansçının yer aldığı koreografi ahenkli ve dışı vurumcudur. Dansçıların şarkıcı/baş dansçının arkasına geçip gözden kaybolup sonra bir anda tekrar meydana çıkmaları ve baş dansçıyı merkeze aldıkları koreografik

düzende birlik, bütünlük, egemenlik, merkez gibi tasarım ilkelerinin kompozisyondaki yansımaları Görsel 2’de görülmektedir.

Görsel 2. Sam Smith, *How Do You Sleep?*, 2019, Video Klipinden Görüntü

Şarkıcı ve diğer on dansçı, parça-bütün ilişkisinde, şarkıcının diğer benliklerini, değişken ruh hallerini, farklı karakteristik özelliklerini temsil ettiği söylenebilir. Bu tekillik-çoğulluk hali, ana karakterin benliği ile monolog ve/veya diyalogu ve içsel dönüşümünün hikayesi ilk satırlarda görülebiliyor; *I'm done hating myself for feeling* (Hislerim için kendimden nefret etmekten bıktım) *I'm done crying myself away* (Kendimi ayıkken ağlatmaktan bıktım) *I've gotta leave and start the healing* (Terk edip iyileşmeye başlamam lazımdı)¹

Görsel 3. Sam Smith, *How Do You Sleep?*, 2019, Video Klipinden Görüntü

¹ Url-1 <<https://www.musixmatch.com/lyrics/SamSmith/How-Do-You-Sleep>

Teklik ve çokluk, karşıtlık ilkesi ve ikilik oluş yani diyalog halinde koreografide de görülmektedir. Zıtlık ilkesi, Görsel 3'teki gibi tek beden ve karşısında/etrafında birçok bedenin yer alması şeklinde yani teklik-çokluk şeklinde beden unsurları ile koreografinin kompozisyonunda da işlenmiştir.

Görsel 4 (solda), Görsel 5 (sağda). Sam Smith, *How Do You Sleep?*, 2019, Video Klipinden Görüntüler

Klipte bu sahnede (dakika 3:13), koreografik kompozisyonda, baş dansçı ve dansçılar içiçe bir konumda ve baş hareketleri ile yaklaşık olarak saat 11-7-5-1 yönlerini göstermektedir. (Görsel 4 ve 5) Başların izlediği bu dairesel harekete, stüdyo mekanındaki renk ve ışıklandırma ile sağlanan açık ve koyu renkler eşlik etmektedir. Hareketi izleyen mekansal örüntüde, gün doğumu-batımındaki pembe ve turuncu tonlar ile gece karanlığındaki lacivert-siyah tonlar kullanılmıştır. Bu sahnelerde, koreografide merkezde konumlanarak egemen olan şarkıcı ile dansçılar, analogik bir üslupla saat objesi ve zaman kavramını anlatmaktadır. Anlatıma veya örüntüye mekan elemanlarından renk ve ışık da katkı sağlamaktadır. Ses-hareket-mekan örüntüsünde, uyumakla alakalı sözlerden gece-gündüz ve bazı duyguların atmosfere yansımaları görülmektedir.

Yukarıdaki sahnelerde bedenlerle oluşturulan kompozisyonlar simetri, gerilim, egemenlik, birlik ve datum ilkeleri ile görülmektedir. Mekan olarak da yatay ve düşey yüzey kesişiminin net olmadığı, mekansız gibi algılanan diğer bir deyişle yüzeysizmekansal durum, beyazvesiyahrenklerdesunulmuştur. Bu boyutsuz gibi görünen fiziksel mekan tasarımı, algıyı, dansçılarınbedenlerindeki ve yüz ifadelerindeki hareketlerle vurgulanan duygularla örülen atmosferik mekana yönlendirmektedir. Video klip akışında müzik ve hareketler ile duygular daha kolay hissedilip bu algı bazen çabasıız oluşabilmektedir. Sinirbilimci Eric R. Kandell'e(2020) göre aynı mekanı çeşitlendiren bu öznel algı beynin yukarıdan aşağı doğru çalışma prensibi gereğince. Söz konusu prensipte, bakılan şeylerin fiziksel özellikleri herkesçe aynı şekilde algılanır (beynin aşağıdan yukarı doğru çalışma prensibi). Aynı anda bu fiziksel özelliklerin kültür, yaş, deneyim, vs gibi

faktörlerden dolayı her bir kişi özelinde farklı bir algılanma şekli vardır ve burdan öznel bakış doğar. Öyleyse sahnelerin birinde algılanan bir duygu insanı bu duyguyu yaşadığı anıya götürüyorsa söz konusu beyaz düzlem her bir izleyici sayısı kadar çeşitli mekanı sergilemektedir.

Bu anlamda nötr denebilecek fiziksel bir mekanaynı zamanda anılarda farklı mekanlara dönüşebilmektedir. Bu dönüşüm veya yansıma duygular, duygular da beden ve hareketler aracılığı ile olmaktadır.

5.2. Chained to the Rhythm -Katy Perry Video Klibinin Okuması

Katy Perry'nin *Chained to the Rhythm* (Ritme zincirlenmiş) adlı şarkısında Gestalt Tasarım İlkelerinden 'ritim'e rastlanmaktadır. Diğer kelime olan 'zincirlenmek' de oldukça güçlü bir ifadedir. Bu iki somut kelimenin şarkı sözlerindeki anlam ve karşılık geldiği duygulara ve buradan hareketle tasarlanan dans ve mekan kompozisyonlarının ilişkisel bütünlükte olduğu söylenebilir.

Görsel6. *Chained to the Rhythm*, Katy Perry, 2017, Video Klibinden Görüntü

Şarkı sözlerinde günümüz koşullarındaki modern insanın yaşadığı çelişkiler anlatılmaktadır:

*Are we crazy? Living our lives through a lens. Trapped in our white-picket fence. Like ornaments. So comfortable, we're livin' in a bubble, a bubble. So comfortable, we can not see the trouble, the trouble.*²(Deli miyiz? Hayatlarımızı bir lensin

²Url-2 <<https://www.musicmatch.com/lyrics/Katy-Perry-feat-Lil-Yachty-2/Chained-To-The-rhythm>

içinden yaşıyoruz. Beyaz kazıklı çitlerle tuzağa düşürüldük. Süs eşyaları gibi. Çok rahatlatıcı, bir köpüğün içinde yaşıyoruz, bir köpüğün. Çok rahatlatıcı, sorun görmüyoruz, sorun.)

Sistem konforlu, güvenli ve özgür bir hayat vaadettiğini söylerken aslında pembe bir balonda veya bir koşu çemberinde kısıp kalmış gibi sınırlandırılmış, zorlaştırılmış ve insanı mutlu etmenin aksine sömüren ve hapseden bir düzen yaratmıştır.

Koreografik düzende dansçıların kesik kesik ve tekrarlı hareketler sergileyerek bu sürekliliği kompozite ettiği söylenebilir. Görsel 6'daki gibi sıra sıra insanlar (dansçılar) adım adım ilerlerken bütünde zinciri oluşturmaktadır. Böylece her bir dansçı zincirin halkasını temsil etmektedir. Zincir kavramının dönme dolap, hız treni, korku tüneli gibi tek ve büyük hacim temsilleri olarak yansımaları görülmektedir. Bu büyük hacimler dansçıları tek tek, sıra sıra veya dağınık konumlardaki uçan ve dönen evler, hız treninin oturakları gibi küçük hacimlerin oluşturduğu parça-bütün ilişkisinde konumlandırmıştır. Mekan tasarımında dairesel formlar ile sıkışık kalmışlık ve döngüsellik görülmektedir.

*We're all chained to the rhythm. To the rhythm. To the rhythm.*² (Ritme zincirlendik. Ritme. Ritme.)

Şarkıda anlatıldığı gibi sistem sürekli işlemek ve devam etmek ister. Bu durum ritme zincirlenmek olarak vurgulanmıştır. Dolayısıyla, ritim ve zincir kavramları, koreografi ve mekan kompozisyonlarının belirleyicisi olmuştur denilebilir (Görsel 7).

Görsel7. *Chained to the Rhythm*, Katy Perry, 2017, Video Klbinden Görüntü

Dansçıların hareketleri sistemin temsili olan Oblivia isimli lunapark mekanında yer bulmaktadır (Görsel 7). Oblivia kelimesi, kökünde 'farkında olmama, kayıtsızlık, ilgisizlik' gibi anlamlaragelmektedir ve insanların/dansçıların hareket şekilleri bu parktaki mekanlar ve objeler ile net ve kontrollü bir şekilde belirlenmiştir. Oblivia'da eğlence deneyimi için kişilere "sıraya gir, ilerle, dur, ilerle, otur ve kemerini tak, otur ve gözlüğünü tak" gibi dolaylı komutlar verilmektedir. Bu komutlarla belirlenen kesik ve ritmik hareketler de koreografinin de eklemlendiği kontrol edilme, yöne-tilme kavramları etrafında şekillenen atmosferi kuvvetlendirmektedir.

5.3. Sia-Chandelier Video Klibinin Okuması

Parça, şarkı sözü olarak melankolik bir temaya sahip ve alkolizmin moral bozukluğunu ve rasyonalizasyonunu bir parti kızının düşünce süreciyle detaylandırıyor:

Party girls don't get hurt. Can't feel anything, when will I learn?... One, two, three, drink. (Parti kızları incinmezler. Bir şey hissetmezler, ne zaman öğreneceğim... Bir, iki, üç, iç.)

I'm gonna swing from the chandelier From the chandelier I'm gonna live like tomorrow doesn't exist Like it doesn't exist I'm gonna fly like a bird through the night Feel my tears as they dry I'm gonna swing from the chandelier From the chandelier³ (Avizeden sallanacacağım, Avizeden Yarın yokmuş gibi yaşayacağım Yarın yokmuş gibi Gecenin içinde bir kuş gibi uçacağım, gözyaşlarımın Kuruduğunu hissedeceğim Avizeden sallanacacağım, Avizeden)

Görsel8. Chandelier, Sia, 2014, Video Klibinden Görüntü

³Url-3 <<https://www.musixmatch.com/lyrics/Sia/Chandelier>

Yalnızlık kavramı, eski, yıpranmış, terkedilmiş, kirli ve insanın içinde bulunmak istememesine sebep olacak duyguları hissettiren bir atmosferde tasarlanmış bir evde dansçının tek başına olması ile vurgulanmıştır.

Zumthor, "şeylerin kendileri, insanlar, gürültüler, ses, renkler, maddi varlıklar, dokular, takdir edebilecek formlar..." gibi insanların nesnelere etkileşime girdiği "gerçekliğin büyü"ne vurgu yapmaktadır (Zumthor, 2006: 16-19). Bu bağlamda bu klipin tek kişilik koreografisinde (Görsel8), dansçının dans figürleri akışında evin odalarında hareket etmesini ve obje, renk, doku ve formlarla ilişkisi görülmektedir.

Bu video klipte dansçı, bir kız çocuğudur. Sözlere anı, günü yaşamak, yarını düşünmemek ama buna karşın hayatı da ömür boyu yaşama zorunluluğundan bahsedilirken bir paradoks görülmektedir. Melankolik havadaki şarkı sözleri bir kısır döngüyü, kapalılığı, sıkışmışlığı da tariflemektedir. Buna paralel olarak dansçı ilk sahneden son sahneye kadar bu evin içinde odadan odaya dans ederek geçerken görülmektedir. Dansçının dışarıdaki hayat ve başka bir insan ya da insanlarla hiçbir ilişkisi yoktur. Klip boyunca her hareket koreografi akışını oluşturmaktadır. Dansçı, Görsel9'daki gibi bazen delirmiş çesine abartılı vücut figürleri ve yüz ifadelerini kullandığı, modern dans stillerinin ailesi olan yorumlayıcı dansı (interpretive dance) ederken izlenmektedir.

Görsel9. Chandler, Sia, 2014, Video Klipinden Görüntü

Hissedilen bedenın mekansallığı, bedenın maddeselliğinden farklıdır. Bedenin maddeselliğinin intersine hissedilen beden, yüzeysiz ve boyutsuz bir mekansallığa sahiptir. Bu anlamda bedensellik, örneğın büyük bir korku veya şiddetli ağrı anlarında ortaya çıkar. (Kazıg, 2016). Kazıg'ın büyük korku gibi kuvvetli bir psikolojik hal içindeki bedeni hissedilen bedensellik olarak ifade ettiğı üzere burada dansçı alkolizme yenik sayılabilen, melankolik kadının içindeki çocuğı da sembolize edebilir. Fiziksel olarak partide sarhoş olurken içinde eski ve terkedilmiş eve yani o mutsuz bedene hapsedilmiş çocuk da durumdan rahatsız ki delirmiş gibi jest ve mimikler kullanmakta ama hala dans ederek bir şekilde de var olmaktadır denilebilir. Ayrıca çocukluğın saflığı ve sadeliğı, çıplak gibi görünecek şekilde ten rengi bir kıyafet ile tanımlanmıştır.

Değerlendirme ve Sonuç

Çalışmada birçok unsur ile tasarlanmış olan müzik video klip mekanları atmosfer kavramı üzerinden çözümlenmiştir. Çözümleme ile mekansal bilgi okunmuştur. Seçilen üç farklı video klip örneğinde atmosferik mekanın işitsel, görsel, mekansal ve bunlara ek olarak da duygusal olarak anlatılmak istenen unsurların bütüncül bir yapıda olup ses-hareket-mekanörüntüsünde birbirine eklenerek oluştuğı görülmektedir. Bu bağlamda şarkı sözlerindeki kelimeler, müzikteki melodi, duygusal tema, koreografi ve mekan tasarımı birbirinin uzantısı olmuştur. Her biri bütünde atmosferi oluşturan tasarım öğeleridir.

Çalışmada öznel yaklaşımın yeri önemlidir ve nesnellikten tamamen kopuk olmadığı ve birinin diğerinden daha kapsamlı olduğu düşüncesinden ziyade ikisinin bir aradalığının önemi vurgulanmıştır.

Bu çalışmada ise şarkı sözü, duygu, müzik ile belirlenen bir koreografinin sergilendiğı mekan ile olan uyumuna, beden hareketleri ile mekan öğelerinin birbirinin uzantısı olduğu ilişkiye dikkat çekmek istenilmiştir. Tasarım elemanlarının notalar olduğu kompozisyon sesi (söz ve müziğı), beden olduğu kompozisyon hareketi (dansı), yapısal öğeler ve duygu olduğu kompozisyon mekanı (mimariyi) oluşturan geniş bir ailedir. Bu aileye katkı sağlayan her şey tariflenemeyen ve bir unsura indirgenemeyen atmosfer kavramına da katkı sağlamaktadır. Müzik video klipi özelinde atmosfer kavramı okunurken öznel ve nesnel olmak üzere bütüncül ve ilişkiyel bir yaklaşımla iz sürülmüştür.

Kaynakça

- Benson, N. C. (2011). Psikoloji: Zihin Ve Davranışlarımızı Anlamak İçin. İstanbul: NTV Yayınları.
- Bolak Hisarlıgil, B. (2008). "Martin Heidegger'de Mekan Düşüncesi: Hermeneutik-Fenomenolojik Bir Yaklaşım", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25, 23-34.
- Böhme, G.(2017b). The aesthetics of atmosphere. In J. P. Thibaud (Ed.). New York, Routledge.
- Çalış, E. (2012). Bir Tasarım Ürünü Olarak Video Klip Ve Alıntı, Sanatta Yeterlik Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta
- Çelikkcan, P. (1996). Müziği Seyretmek: Popüler Müzik Medya İlişkileri Açısından Müzik Videosu ve Televizyonu, İstanbul: Yansımaya Yayınları.
- Ching, F.D.K. (1995). Architecture: Form, Space, and Order. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Ekinci, B. T. (2017). "Video Kliplerde Zamanın Ve Mekanın Sunumu: Sinemagraf", Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD), 12, 825-842.
- Heidegger, M.(1996), Being and Time(çev. J. Stambaugh). Suny Press. s.49.
- Hoogstad, J. (1990). Space-Time-Motion: Prolegomena to Architecture.SDU Uitgeverij.
- Kahvecioğlu, H. (1998). Mimarlıkta İmaj: Mekansal İmajın Oluşumu ve Yapısı Üzerine Bir Model, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kandel, E. R. (2020). Sanat ve Beyin Biliminde İndirgemecilik: İki Kültür Arasında Köprü Kurmak(çev. M. Doğan). Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kazig, R. (2016). "Presentation of Hermann Schmitz' paper, "Atmospheric Spaces".
- Kumsar, B. G. (2020). Atmosferik Ruh Halleri Üzerinden Mimari Atmosferi Deşifre Etmek: Alternatif Bir Mekân Okuması, Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lull, J. (2000). Popüler Müzik ve İletişim(çev. T. İblağ) Çeviri Yazıları.
- Pallasmaa, J.(2011). Tenin Gözleri(çev. A.U. Kılıç). YEM Yayın.
- Riedel, F.(2019a). "Affective Societies: Key concepts" Atmosphere. In Slaby, J. & von

Scheve C. (Eds.), (pp. 85-95). New York: Routledge. doi:10.4324/9781351039260.

Riedel, F.(2019b). Atmospheric relations. Theorising music and sound as atmosphere. In Riedel, F. & Torvinen, J. (Eds.), Music as Atmosphere: Collective Feelings and Affective Sounds. (Ambiances, Atmospheres and Sensory Experiences of Spaces) Routledge.

Tedeschini, M.(2019). Atmosphere and taste, individual and environment. In T.Griffero& M. Tedeschini (Ed.), Atmosphere and Aesthetics (pp. 265- 285). Palgrave Macmillan: Cham. doi:10.1007/978-3-030-24942-7

Wang, Z.(2017). 'Atmosphere'as a core concept of eco-aesthetics. In Majetschak, S.&Weiberg, A. (Eds.), Aesthetics today: contemporary approaches to the aesthetics of nature and of arts (pp. 35-50). Berlin, Boston: De Gruyter. doi: 10.1515/9783110540413.

Yelmen, F. (2019). "Seramik Tasarımında Gestalt'in İzleri: Algıda Tamamlama İlkesi Ve "Kaplar Saklar" Serisi Örneği", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 96, 361-382.

Zumthor, P.(2006). Atmospheres: Architectural Environments, Surrounding Objects. Basel, Switerland: Birkhäuser.

İnternet Kaynakları

1Url-1 <<https://www.musixmatch.com/lyrics/SamSmith/How-Do-You-Sleep>

2Url-2 <<https://www.musixmatch.com/lyrics/Katy-Perry-feat-Lil-Yachty-2/Chained-To-The-rhythm>

3Url-3 <<https://www.musixmatch.com/lyrics/Sia/Chandelier>

Görsel Kaynakları

Görsel 1, 2, 3, 4, 5: İnternet:https://www.google.com/search?q=how+do+you+sleep+video&tbm=isch&ved=2ahUKEwib8tK5oKTwAhUSphQKHxbXA-cQ2-cCegQIABAA&oq=how+do+you+sleep+video&gs_lcp=CgNpbWcQAzICCAA6BA-gAEEM6BAGAEbhQ9p8jWlWYcWC3tQloAHAAeACAAb0BiAGwBpIBAzAuNpg-BAKABAAoBC2d3cyI3aXotaWlnwAEB&sclient=img&ei=uRGLYNuxHpLMUvauj-7gO&bih=657&biw=1366. Erişimtarihi: 26.04.2021

Görsel 6,7: İnternet:https://www.google.com/search?q=chained+to+the+rhythm+music+video&tbm=isch&ved=2ahUKEwjxyoOCQoTwAhULzBQKHdBI-CSQQ2-cCegQIABAA&oq=chained+video&gs_lcp=CgNpbWcQARgAMgYIABA-

HEB4yBggAEAcQHjoCCAA6BAgAEB46BggAEAgQHICx4gVYzfYFYMGMBmgA-cAB4AIABnQGIAYUHkgEDMC43mAEAoAEBqgELZ3dzLXdpeiIpbWfAAQE&sc-lient=img&ei=XROLYLGoLluYU9DLpaAC&bih=657&biw=1366. Erişimtarihi: 26.04.2021

Görsel 8,9: Internet:https://www.google.com/search?q=chandler+video&tbm=isch&ved=2ahUKEwijmP2DoaTwAhUBwOAKHfISDa0Q2-cCegQIABAA&oq=c-chandler+video&gs_lcp=CgNpbWcQAzIGCAAQChAYOgIIADoGCAAQBxAeUI7t-DIirhBBgIlcQaABwAHgAgAGkAYgBkAmSAQMwLjmYAQCgAQGqAQQtdnd3Mtd-2l6LWltZ8ABAQ&sclient=img&ei=VRKLYOOZF4GAgwf5pbXoCg&bih=657&-biw=1366. Erişimtarihi: 26.04.2021